

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Τμήμα Ιατρικής
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Κλινικές Εφαρμογές της Μοριακής Ιατρικής»

ΚΥΤΤΑΡΙΚΗ ΣΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
&
ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΓΟΝΙΔΙΑΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ
I & II

- **ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΛΕΞΕΩΝ**
- **ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΥΛΗ**
- **ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**

Εργαστήριο Βιοχημείας
Λάρισα 2011

Υπεύθυνος μαθήματος:

Π. Λιάκος

Διδάσκοντες:

Ε. Γεωργιάτσου

Π. Λιάκος

Η. Μυλωνής

Γ. Σίμος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ – ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ

Π.Μ.Σ. : Κλινικές Εφαρμογές Μοριακής Ιατρικής

«Κυτταρική Σηματοδότηση και Ρύθμιση της Γονιδιακής Έκφρασης»

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΛΕΞΕΩΝ

I-2011

	Τίτλος μαθήματος	Ημερομηνία	Διδάσκων
1.	Αρχές κυτταρικής σηματοδότησης, βασικές δράσεις ορμονών και μεμβρανικών υποδοχέων.	Δευτέρα 31/10 1-3μμ	Π. Λιάκος
2.	Υποδοχείς που συνδέονται με G πρωτεΐνες, δεύτερα μηνύματα I.	Τετάρτη 02/11 1-3 μμ	Π. Λιάκος
3.	Υποδοχείς που συνδέονται με G πρωτεΐνες, δεύτερα μηνύματα II.	Δευτέρα 07/11 1-3 μμ	Π. Λιάκος
4.	Υποδοχείς με δράση κινάσης τυροσίνης και Ras. Τα μονοπάτια των MAP κινασών.	Τετάρτη 09/11 1-3 μμ	Η.Μυλωνής
5.	Κυτταροκίνες - αυξητικοί παράγοντες και οι υποδοχείς τους.	Δευτέρα 14/11 1-3 μμ	Π. Λιάκος
6.	Η οργάνωση του κυτταροσκελετού.	Τετάρτη 16/11 1-3 μμ	Γ. Σίμος
7.	Κυτταρική κίνηση	Δευτέρα 21/11 1-3 μμ	Γ. Σίμος
8.	Η απόκριση του κυτταροσκελετού στα εξωκυττάρια μηνύματα.	Τετάρτη 23/11 1-3 μμ	Γ. Σίμος
9.	Είσοδος των πρωτεϊνών στον πυρήνα και ρυθμιστικοί μηχανισμοί.	Δευτέρα 28/11 1-3 μμ	Γ. Σίμος
10.	Αρχές ρύθμισης της γονιδιακής έκφρασης και μεταγραφική ρύθμιση.	Τετάρτη 30/11 1-3 μμ	Ε. Γεωργάτσου
11.	Ανώτερη οργάνωση της χρωματίνης και ο ρόλος της στην γονιδιακή έκφραση.	Δευτέρα 05/12 1-3 μμ	Ε. Γεωργάτσου
12.	Επιγενετικός έλεγχος της γονιδιακής έκφρασης	Τετάρτη 07/12 1-3 μμ	Ε. Γεωργάτσου
13.	Ωρίμανση του RNA και μετα-μεταγραφικός έλεγχος.	Δευτέρα 12/12 1-3 μμ	Ε. Γεωργάτσου

II - 2011

	Τίτλος μαθήματος	Ημερομηνία	Διδάσκων
14.	Οργάνωση και λειτουργία του πυρηνικού φακέλου. Λαμινοπάθειες.	Τετάρτη 14/12 1-3 μμ	Γ. Σίμος
15.	Εξαγωγή του RNA από τον πυρήνα και ρύθμιση.	Δευτέρα 19/12 1-3 μμ	Γ. Σίμος
16.	Ρύθμιση της μετάφρασης και κυτταροπλασματικός έλεγχος της γονιδιακής έκφρασης.	Τετάρτη 21/12 1-3 μμ	Ε. Γεωργάτσου
17.	Ρυθμιστικοί μηχανισμοί στόχευσης και έκκρισης των πρωτεϊνών.	Δευτέρα 09/01 1-3 μμ	Γ. Σίμος
18.	Ο μηχανισμός της κυτταρικής διαίρεσης και της κυτταροκίνησης.	Τετάρτη 11/01 1-3 μμ	Ε. Γεωργάτσου
19.	Ρύθμιση του κυτταρικού κύκλου.	Δευτέρα 16/01 1-3 μμ	Π. Λιάκος
20.	Απόπτωση και κυτταρικός θάνατος.	Τετάρτη 18/01 1-3 μμ	Π. Λιάκος
21.	Μηχανισμοί κυτταρικής ομοιοστασίας: Η κυτταρική απόκριση στην υποξία.	Δευτέρα 23/01 1-3 μμ	Ε. Γεωργάτσου
22.	Διαταραχές κυτταρικής σηματοδότησης και καρκίνος	Τετάρτη 25/01 1-3 μμ	Η. Μυλωνής
23.	Μεθοδολογία μελέτης της κυτταρικής σηματοδότησης.	Δευτέρα 30/01 1-3 μμ	Γ. Σίμος
24.	Μεθοδολογία μελέτης της γονιδιακής έκφρασης	Τετάρτη 01/02 1-3 μμ	Ε. Γεωργάτσου
		Δευτέρα 06/02 1-3 μμ	
		Τετάρτη 08/02 1-3 μμ	

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΥΛΗ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Διάλεξη 1: Αρχές Κυτταρικής Σηματοδότησης – Βασικές Δράσεις Ορμονών και Μembrανικών Υποδοχέων

- Συστήματα διακυτταρικής επικοινωνίας: ενδοκρινικά, παρακρινικά, αυτοκρινικά.
- Συνοπτική περιγραφή ενός σηματοδοτικού μονοπατιού : ορμόνη, μεμβρανικός υποδοχέας, ενδοκυττάρια σηματοδοτικές πρωτεΐνες, πρωτεΐνες στόχοι, τελικό βιολογικό αποτέλεσμα (γρήγορες και αργές αποκρίσεις)
- Τρόποι κατάταξης ορμονών: σύμφωνα με τον τόπο παραγωγής, χημική φύση, τρόπο δράσης ή τοποθεσία υποδοχέων.
- Γενικά χαρακτηριστικά υποδοχέων υδατοδιαλυτών και λιποδιαλυτών ορμονών.
- Παραδείγματα ορμονών ενδοκρινών αδένων και άλλων σημαντικών μηνυματοφόρων μορίων.
- Γενικά χαρακτηριστικά πεπτιδο-ορμονών και στερεοειδών ορμονών
- Αρχές εξειδικευμένης σηματοδότησης: Δημιουργία συμπλόκου RL.
- Δοκιμασίες σύνδεσης ορμόνης-υποδοχέα: Τα χαρακτηριστικά της ειδικής και εμφανίζουσας κορεσμό σύνδεσης ορμόνης-υποδοχέα: K_D , B_{max} , διάγραμμα Scatchard. Αγωνιστές και ανταγωνιστές Σημασία K_d και R_T , χαρακτηριστικά φυσιολογικής απόκρισης
- Μόρια που συνδέονται με πυρηνικούς υποδοχείς. Τρόπος δράσης πυρηνικών υποδοχέων.
- Κατηγορίες μεμβρανικών υποδοχέων.
- Ενδοκυττάρια σηματοδοτικές πρωτεΐνες που δρουν ως μοριακοί διακόπτες : κινάσες και GTP-συνδέουσες πρωτεΐνες
- Χρησιμότητα βραχέος χρόνου ημιζωής σηματοδοτικών μορίων
- Είδη σηματοδοτικών συμπλόκων που σχηματίζονται και πρωτεϊνικών περιοχών που συμμετέχουν στην σύνδεση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Κεφάλαιο 15 από το MOLECULAR BIOLOGY OF THE CELL, Alberts et al, 4th (5th) edition
2. Κεφάλαια 13 & 14 από το MOLECULAR CELL BIOLOGY, Lodish et al, 5th edition (Κεφ. 15 & 16, 6th Edition)
3. Κεφάλαιο 15 από BIOCHEMISTRY, Berg, Tymoczko & Stryer, 5th edition
4. Κεφάλαιο 23 από το LEHNINGER PRINCIPLES OF BIOCHEMISTRY, Nelson & Cox, 3rd edition

Διάλεξη 2-3: Υποδοχείς που συνδέονται με πρωτείνες G – Δεύτερα μηνύματα

- Τριαδικό σύστημα μεταγωγής μηνύματος ορμονών με μεμβρανικούς υποδοχείς συζευγμένους με πρωτείνες G.
- Δεύτεροι αγγελιοφόροι: Χαρακτηριστικά, ποιοι είναι, πώς παράγονται, πώς δρουν, πώς αποικοδομούνται.
- Αρχές λήψης, μεταγωγής και μεγέθυνσης σήματος. Τελικό φυσιολογικό αποτέλεσμα : φωσφορυλίωση πρωτεϊνών, αλλαγές δραστηριότητας πρωτεϊνών (βραχυπρόθεσμα) αλλά και γονιδιακής έκφρασης (μακροπρόθεσμα)
- Δομή και παραδείγματα 7TM υποδοχέων συζευγμένων με πρωτείνες G.
- Δομή και λειτουργία των πρωτεϊνών G. Διεγερτικές και ανασταλτικές μορφές της α υπομονάδας. Μηχανισμός δράσης της τοξίνης της χολέρας.
- Δράση της αδενυλικής κυκλάσης: κυκλικό AMP, ενεργοποίηση της PKA.
- Παραδείγματα βιολογικού αποτελέσματος δράσης της PKA: συναπτική διαβίβαση, μεταβολισμός γλυκογόνου και τρακυλογλυκερολών, γονιδιακή έκφραση.
- Δράση της φωσφολιπάσης Cβ: IP₃ και διακυλογλυκερόλη, Ca²⁺ και καλμοδουλίνη, ενεργοποίηση της PKC.
- Τερματισμός μηνύματος. Ενώσεις που επηρεάζουν τη συγκέντρωση δευτέρων αγγελιοφόρων. Απενεργοποίηση υποδοχέων.
- Κύριες οικογένειες τριμερών G πρωτεϊνών.
- Παραδείγματα ορμονών που δρουν μέσω cAMP, IP₃-διακυλογλυκερόλης.
- Σημασία διαφορετικού συστήματος απόκρισης στην ίδια ορμόνη
- Μεταγωγή μηνυμάτων αισθήσεων. Όραση: Ραβδία, ροδοψίνη, ρετινάλη, μεταγωγίνη, φωσφοδιεστεράση cGMP, κανάλια νατρίου
- Γουανυλική κυκλάση
- Μεταγωγή μηνυμάτων αισθήσεων. Όσφρηση: 7TM υποδοχείς, Golf, AC
- Μεταγωγή μηνυμάτων αισθήσεων. Γεύση: 7TM γλυκοί και πικροί υποδοχείς, Ggust, AC
- Δράση βγ υπομονάδων πρωτεϊνών G: σύζευξη μουσκαρινικού υποδοχέα ακετυλοχολίνης με κανάλια K.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Κεφάλαιο 15 από το MOLECULAR BIOLOGY OF THE CELL, Alberts et al, 4th (5th) edition
2. Κεφάλαια 13 & 14 από το MOLECULAR CELL BIOLOGY, Lodish et al, 5th edition (Κεφ. 15 & 16, 6th Edition)
3. Κεφάλαιο 15 από BIOCHEMISTRY, Berg, Tymoczko & Stryer, 5th edition
4. Κεφάλαιο 23 από το LEHNINGER PRINCIPLES OF BIOCHEMISTRY, Nelson & Cox, 3rd edition

Διάλεξη 4: Υποδοχείς με δράση κινάσης τυροσίνης – Ras, MAP kinase, JAKs και STATs

- Γενικά χαρακτηριστικά οικογένειας RTK Παραδείγματα υποδοχέων ορμονών / αυξητικών παραγόντων που έχουν ενεργότητα κινάσης
- Σημασία και τρόποι ολιγομερισμού υποδοχέων. Αυτοφωσφορυλίωση σε τυροσίνη. Προσάραξη άλλων μορίων.
- Συνοπτική περιγραφή της μεταγωγής σήματος του EGF. Ρόλος Grb-2, Sos, SH2 και SH3 περιοχών.
- Η υπεροικογένεια των πρωτεϊνών Ras. Ρόλος GEF, GAP
- Σηματοδοτικό μονοπάτι των ras-MAP κινασών. Είδη και δράση MAP κινασών.
- PI 3K : Δράση, PKB, επίδραση στην κυτταρική επιβίωση και πολλαπλασιασμό.
- Υποδοχέας ινσουλίνης : Δομή, μεταγωγή σήματος μέσω IRS, MAPK και άλλων μονοπατιών. Τελικό βιολογικό αποτέλεσμα στη ρύθμιση μεταβολισμού και γονιδιακής έκφρασης.
- Αλληλεπίδραση 5 κύριων σηματοδοτικών μονοπατιών.
- Σημασία συστατικών σηματοδοτικών μονοπατιών σε ασθένειες όπως ο καρκίνος (EGF, RAS, SRC)
- Υποδοχείς που δρουν μέσω JAKs –STATs : αυξητική ορμόνη, ερυθροποιητίνη, α-ιντερφερόνη. Τυροσυλοφωσφατάσες.
- Δομή, φωσφορυλίωση και δράση JAKs –STATs.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Κεφάλαιο 15 από το MOLECULAR BIOLOGY OF THE CELL, Alberts et al, 4th (5th) edition
2. Κεφάλαια 13 & 14 από το MOLECULAR CELL BIOLOGY, Lodish et al, 5th edition (Κεφ. 15 & 16, 6th Edition)
3. Κεφάλαιο 15 από BIOCHEMISTRY, Berg, Tymoczko & Stryer, 5th edition
4. Κεφάλαιο 23 από το LEHNINGER PRINCIPLES OF BIOCHEMISTRY, Nelson & Cox, 3rd edition

Διάλεξη 5: Κυτταροκίνες-Αυξητικοί παράγοντες και οι υποδοχείς τους

- Οι κυτταροκίνες: δράσεις και ρόλος τους
- Οι διακριτές οικογένειες των κυτταροκινών και η ποικιλομορφία τους
- Τα δομικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα των υποδοχέων τους.
- Κατάταξη με βάση το σηματοδοτικό μονοπάτι που ενεργοποιούν:
  - Υποδοχείς κινάσης τυροσίνης
  - Υποδοχείς των Jak-STATs
    - Οι JAK κινάσες και η λειτουργία τους
    - Οι STATs
  - Υποδοχείς μέσω Smads
    - Ο TGF και οι υποδοχείς του
    - Ο TGFβ: Σχηματισμός της ώριμης μορφής του
    - Οι υποδοχείς του TGFβ
      - Η λειτουργία τους
      - Η αναδιοργάνωση τους στην επιφάνεια της μεμβράνης
    - Οι Smads: Δομή και μηχανισμός ενεργοποίησης
    - Οι I- Smads και ο μηχανισμός αρνητικής ρύθμισης του μονοπατιού.
    - Ο διπλός ρόλος του TGFβ.
- Υποδοχείς πρωτεολυτικής ενεργοποίησης
  - μέσω του NFκ
    - Ο παράγοντα νέκρωσης όγκων (TNF) και τα μέλη της υπεροικογένειας
  - μεταγωγή Notch
    - Η Δομή του Notch υποδοχέα
    - Το σηματοδοτικό μονοπάτι NOTCH

Βιβλιογραφία

1. Κεφάλαιο 15 από το MOLECULAR BIOLOGY OF THE CELL, Alberts et al, 4th (5th) edition
2. Κεφάλαια 13 & 14 από το MOLECULAR CELL BIOLOGY, Lodish et al, 5th edition (Κεφ. 15 & 16, 6th Edition)
3. Lalage M Wakefield and Anita B Roberts. (2002) TGF-β Signaling: Positive and negative effects on tumorigenesis. *Current Opinion in Genetics and Development* 12:22-29.
4. Lutz M, Knaus P. (2002) Integration of TGFβ pathway into the cellular signaling network. *Cellular Signaling* 14: 977-988.
5. Yaron Mosesson, Yosef Yarden (2004) Oncogenic growth factor receptors: implications for signal transduction therapy. *Seminars in Cancer Biology* 14 262–270

Διάλεξη 6-8: Η οργάνωση του κυτταροσκελετού, ο ρόλος του στη κυτταρική κίνηση και η απόκριση του στα εξωκυττάρια μηνύματα

- Ο ρόλος του κυτταροσκελετού στη κυτταρική κίνηση
- Είδη κυτταροσκελετικών ινιδίων.
- Αρχές οργάνωσης κυτταροσκελετικών στοιχείων: Δυνατότητα πολυμερισμού-αποπολυμερισμού, πλευρική σύνδεση πρωτοϊνιδίων, εμπυρήνωση, κρίσιμη συγκέντρωση μονομερών.
- Σύσταση, δομή, τύποι και λειτουργία ενδιάμεσων ινιδίων.
- Σύσταση και δομή μικροσωληνίσκων.
- Εμπυρήνωση και δυναμική αστάθεια μικροσωληνίσκων.
- Η λειτουργία του κεντροσώματος και των μικροσωληνίσκων στην οργάνωση του ενδοκυττάριου χώρου και στη χωροθέτηση των οργανιδίων.
- Πρωτεΐνες MAP.
- Μικροσωληνίσκοι και κυτταρική πολικότητα.
- Κινητήριες πρωτεΐνες των μικροσωληνίσκων: κινεσίνες και δυνείνες.
- Δομή και κίνηση μαστιγίων και κροσσών.
- Φαρμακευτικές ουσίες που δρουν στους μικροσωληνίσκους.
- Μοριακή βάση: φυσαλιδώδους επιδερμόλυσης, αμυοτροφικής πλευρικής σκλήρωσης, συνδρόμου Kartagener.
- Σύσταση, δομή και συγκρότηση νηματίων ακτίνης.
- Πρωτεΐνες που αλληλεπιδρούν με την ακτίνη.
- Αλληλεπιδράσεις των μικροϊνιδίων με την πλασματική μεμβράνη.
- Σύμπλοκο ARP.
- Οργάνωση των νηματίων ακτίνης στις μικρολάχνες, κυτταρικό φλοιό, ελασματοπόδια, νηματοπόδια και συσταλά ινίδια.
- Δομή και λειτουργία μυοσινών.
- Ανατομία της μυοσίνης II.
- Δομή του σαρκομεριδίου και μηχανισμός μυϊκής συστολής.
- Σύγκριση μηχανισμού μυοσίνης και κινεσίνης.
- Ρύθμιση της συστολής στους σκελετικούς και λείους μυς.
- Ο ρόλος της ακτίνης στη λειτουργία των αιμοπεταλίων.
- Ο ρόλος της ακτίνης και της μυοσίνης στον ερπυσμό και χημειοτακτισμό των κυττάρων.
- Η ρύθμιση του κυτταροσκελετού της ακτίνης από τις Rho πρωτεΐνες.
- Ρύθμιση της δράσης των Rho πρωτεϊνών και απόκριση σε εξωκυττάρια μηνύματα.
- Ο ρόλος της Rho κινάσης και της πρωτεΐνης WASP.
- Μοριακή βάση: μυϊκής δυστροφίας Duchenne, νευροϊνωμάτωσης, οικογενούς υπερτροφικής και διασταλτικής καρδιομυοπάθειας, συνδρόμου Wiskott-Aldrich.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Molecular Biology of the Cell. Alberts et al. 4th & 5th Ed. Ch. 16: The Cytoskeleton
2. Molecular Cell Biology. Lodish et al. 5th Ed. Ch. 19 & 20 (6th Ed. Ch. 17 & 18).

3. Pollard TD and GG Borisy. 2003. Cellular Motility Driven by Assembly and Disassembly of Actin Filaments. *Cell* 112, 453-465.
4. Burridge K and K. Wennerberg. 2004. Rho and Rac Take Center Stage. *Cell* 116, 167-179.
5. Ridley AJ et al. 2003. Cell Migration: Integrating Signals from Front to Back. *Science* 302, 1704-1709.
6. Fukata Y, Amano M and K Kaibuchi. 2001. Rho-Rho-kinase pathway in smooth muscle contraction and cytoskeletal reorganization of non-muscle cells. *Trends in Pharmacological Sciences* 22, 32-39.
7. Moon SY and Y Zheng. 2003. Rho GTPase-activating proteins in cell regulation. *Trends in Cell Biology* 13, 13-22.
8. DeMail KA, Wennerberg K and K Burridge. 2003. Integrin signaling to the actin cytoskeleton. *Current Opinion in Cell Biology* 15, 572-582.
9. Imai k, Nonoyama S and HD Ochs. 2003. WASP (Wiskott-Aldrich syndrome protein) gene mutations and phenotype. *Current Opinion in Allergy and Clinical Immunology* 3, 427-436.

Διάλεξη 9: Είσοδος των πρωτεϊνών στον πυρήνα και ρυθμιστικοί μηχανισμοί

- Η θεωρία του σήματος για την μεταφορά πρωτεϊνών στα κυτταρικά οργανίδια
- Είδη μηχανισμών μεταφοράς.
- Πειραματικές μέθοδοι για την μελέτη της μεταφοράς.
- Σύσταση και δομή του πυρηνικού πόρου - Νουκλεοπορίνες.
- Οδοί μεταφοράς μέσω των πυρηνικών πορών – Τύποι σημάτων.
- Υποδοχείς πυρηνικής μεταφοράς: καρνοφερίνες, ιμπορτίνες και εξπορτίνες.
- Η GTPαση Ran και ο ρόλος της στην πυρηνική μεταφορά.
- Μηχανισμοί ενεργής μεταφοράς πρωτεϊνών μέσω των πυρηνικών πόρων.
- Πειραματικά συστήματα για τη μελέτη της πυρηνικής μεταφοράς.
- Η πυρηνική μεταφορά ως μηχανισμός ρύθμισης της γονιδιακής έκφρασης.
- Ο ρόλος της πυρηνικής μεταφοράς στη ρύθμιση των: PKA, MAPK, NF-AT, Pho4, Stat, Smad, NF-κB, p53, GR.

Βιβλιογραφία

1. Molecular Biology of the Cell. Alberts et al. 4th (5th) Ed. Ch. 12: Intracellular compartments and protein sorting.
2. Weis K. 2003. Regulating Access to the Genome: Nucleocytoplasmic Transport throughout the Cell Cycle. Cell 112: 441-451.
3. Poon, I. K., Jans, D. A. 2005. Regulation of nuclear transport: central role in development and transformation? Traffic 6: 173-86
4. Terry, L. J., Shows, E. B., Wentz, S. R. 2007. Crossing the nuclear envelope: hierarchical regulation of nucleocytoplasmic transport. Science 318: 1412-6
5. Weis, K. 2007. The nuclear pore complex: oily spaghetti or gummy bear? Cell 130: 405-7

Διαλέξεις 10-12: Μεταγραφική ρύθμιση, ο ρόλος της χρωματίνης και επιγενετικός έλεγχος

- Σύσταση χρωμοσωμάτων-είδη DNA
- Η σύσταση του ανθρώπινου γονιδιώματος-ο ρόλος των επαναλαμβανόμενων αλληλουχιών
- Μεσοφασική/Μιτωτική χρωματίνη
- Ευχρωματίνη/Ετεροχρωματίνη
- Η δομή της χρωματίνης
  - Νουκλεοσώματα:
  - Σύσταση: ιστόνες, DNA
  - Δομή: οκταμερές, ιδιότητες και έκφραση ιστονών
  - Δημιουργία: δημιουργία οκταμερούς, η τύχη του κατά την αντιγραφή
  - Διάταξη: τοποθέτηση στο DNA, οργάνωση μέσω δυναμικών διαδικασιών
  - Σωληνοειδές:
  - μοντέλο
  - ρόλος H1
  - Πυρηνική μήτρα/Χρωμοσωμικός σκελετός
  - Αλληλουχίες S/MAR
  - Συμπύκνωση χρωμοσωμάτων/συμπυκνωτίνες
- Στάδια ελέγχου της γονιδιακής έκφρασης
- Έναρξη της μεταγραφής
- Ευκαρυωτικές RNA πολυμεράσες
- Οι περιοχές ρύθμισης των ευκαρυωτικών γονιδίων
  - TATA
  - στοιχεία προαγωγέα
  - ενισχυτές
    - Τεχνικές ανίχνευσης cis στοιχείων
    - Ο σχηματισμός του βασικού μεταγραφικού συμπλόκου
    - TBP, TFIID, TFIIB, TFIIF, TFIIE,
    - TFIIF και η σύζευξη μεταγραφής-επιδιόρθωσης
    - Xeroderma Pigmentosum, σύνδρομο Cockayne's
    - CTD και σύζευξη μεταγραφής-ωρίμανσης RNA
    - Άλλα cis στοιχεία: νησίδια CpG, μονωτές
- Οι μεταγραφικοί παράγοντες
  - Αποτελούνται από αυτόνομες λειτουργικές περιοχές «Διαβάζουν» το DNA με χαρακτηριστικά μοτίβα
    - έλικα-στροφή-έλικα, ομοιο-πλαίσιο, δάκτυλα ψευδαργύρου, φερμουάρ λευκίνης, έλικα-θηλειά-έλικα
  - Τρόποι δράσης μεταγραφικών ενεργοποιητών
  - Τρόποι δράσης καταστολέων της μεταγραφής
  - Σημασία συνεργατικού ελέγχου μεταγραφικών παραγόντων
  - Η ενεργότητα των ρυθμιστικών παραγόντων καθορίζεται από σήματα που δέχεται το κύτταρο

- Αρχή λειτουργίας του συστήματος των δύο υβριδίων.
- Σύμπλοκα επαναδιαμόρφωσης της χρωματίνης
- Τροποποιήσεις του N-τελικού άκρου των ιστονών
HATs, HDACs
- Οι δράσεις του διαμεσολαβητή
- Η τεχνική ανασοκαθίζησης της χρωματίνης (CHIP)
- Μεθυλίωση της χρωματίνης
Μεθυλίωση DNA-γενετικό αποτύπωμα
Μεθυλίωση ιστονών-ετεροχρωματίνη-φαινόμενο θέσης
Πιθανοί μηχανισμοί κληρονόμησης της ετεροχρωματίνης
Η αδρανοποίηση του χρωμοσώματος X στα θηλαστικά
- Είδη πρωτεϊνικών περιοχών που υπεισέρχονται στη ρύθμιση της χρωματίνης

Βιβλιογραφία

1. Molecular Biology of the Cell Alberts et al 4th (5th) Ed. Ch. 4: DNA and Chromosomes, Ch. 6: How Cells Read the Genome: From DNA to Protein, Ch. 7: Control of Gene Expression.
2. Molecular Cell Biology Lodish et al 5th Ed Ch. 10: Molecular Structure of Genes and Chromosomes, Ch. 11: Regulation of Transcription Initiation (6th Ed., Ch. 6 & 7)
3. Genes VI Benjamin Lewin Ch. 26: Chromosomes, Ch.27: Nucleosomes, Ch. 28: Initiation of Transcription, Ch. 29: Regulation of Transcription.

Διάλεξη 13: Ωρίμανση του RNA και μετα-μεταγραφικός έλεγχος

- Η μεταγραφή και η ωρίμανση του RNA είναι συζευγμένες (Ρόλος CTD)
- Σύνδεση πρώιμων μεταγράφων με hnRNP πρωτεΐνες
- Ιδιότητες των hnRNP πρωτεϊνών
- 5' και 3' τροποποιήσεις: τα άκρα των ευκαρυωτικών mRNA είναι προστατευμένα
- Τροποποίηση 5' άκρου (κάλυμα): ένζυμα, σημασία
- Διάσπαση και πολυαδενυλίωση του 3' άκρου: μηχανισμός, πρωτεΐνες που συμμετέχουν
- Παράδειγμα ρύθμισης τροποποίησης του 3' άκρου: μεμβρανικά και διαλυτά αντισώματα.
- Μάτισμα
  - Στοιχεία cis
  - Δομή επανασυνδεσώματος, snRNPs, καταλυτικές ιδιότητες
  - Ο μηχανισμός ματίσματος: σημασία snRNAs, SR πρωτεϊνών, hnRNP πρωτεϊνών.
  - Μηχανισμοί ακρίβειας (σύζευξη, ανακατατάξεις, SR και hnRNP πρωτεΐνες)
- Εξέλιξη του μηχανισμού ματίσματος από αυτοαποκοπτόμενα ιντρόνια
- Το μάτισμα γίνεται σε συγκεκριμένες θέσεις στον πυρήνα
- Εναλλακτικό μάτισμα: Συνθήκες (ιστοεξειδίκευση, ανάπτυξη, επαγωγή), τρόπος ρύθμισης, ασθένειες (β-μεσογειακές αναιμίες).
- Το παράδειγμα του καθορισμού του φύλου στη *D. Melanogaster* και του γονιδίου DSCAM
- RNA editing: το παράδειγμα της ApoB και των ενζύμων ADAR

Βιβλιογραφία

1. Molecular Biology of the Cell Alberts et al 4th (5th) Ed Ch. 6: How Cells Read the Genome: From DNA to Protein, Ch. 7: Control of Gene Expression.
2. Molecular Cell Biology Lodish et al 5^h Ed Ch. 12: RNA Processing, Nuclear Transport and Post-Transcriptional Control, Ch. 3 for Proteasome, Ch. 4 for Translation (6th Ed., Ch. 8)
3. Genes VI Benjamin Lewin Ch. 7: Messenger RNA, Ch. 22: Exons and Introns, Ch. 30 Nuclear Splicing.

**Διάλεξη 14-15 : Δομή και λειτουργία του πυρηνικού φακέλου – Λαμινοπάθειες-
Εξαγωγή του mRNA από τον πυρήνα**

- Κατηγορίες πρωτεϊνών που οργανώνουν τον πυρηνικό φάκελο (ΠΦ)
- Δομή και βιοσύνθεση των πυρηνικών λαμινών και του πυρηνικού ελάσματος
- Δομή και λειτουργία των μεμβρανικών πρωτεϊνών του ΠΦ: LBR, Emerin, LAPs
- Μηχανισμός διάσπασης και ανασύστασης του ΠΦ κατά την μίτωση: ο ρόλος των λαμινών, των μικροσωληνίσκων και της δυνεΐνης
- Ορισμός, κατηγορίες και κλινικά χαρακτηριστικά λαμινοπαθειών: ασθένειες γραμμωτών μυών, σύνδρομα μερικής λιποδυστροφίας, περιφερική νευροπάθεια, σύνδρομα πρόωρης γήρανσης
- Κυτταρικές βλάβες στις λαμινοπάθειες και το αντίστοιχο ζωικό μοντέλο
- Θεωρίες για τον ρόλο των λαμινών στη παθογένεση των λαμινοπαθειών: οι υποθέσεις του μηχανικού στρες, της γονιδιακής έκφρασης και του ΕΔ.
- Το μοντέλο του mRNP του δακτυλίου Balbiani
- Ο ρόλος των hnRNP πρωτεϊνών στην πυρηνική εξαγωγή του mRNA
- Οι υποδοχείς πυρηνικής εξαγωγής του mRNA
- Η σύνδεση της πυρηνικής εξαγωγής με το μάτισμα και τη μεταγραφή του mRNA – Ποιοτικός έλεγχος
- Ρύθμιση της εξαγωγής του mRNA από τον πυρήνα: η περίπτωση του HIV και ο ρόλος της πρωτεΐνης Rev

Βιβλιογραφία

1. Kohler, A., Hurt, E. 2007. Exporting RNA from the nucleus to the cytoplasm. *Nat Rev Mol Cell Biol* 8: 761-73
2. Benedetti, S., Merlini, L. 2004. Laminopathies: from the heart of the cell to the clinics. *Curr Opin Neurol* 17: 553-60
3. Maraldi, N. M., Squarzone, S., Sabatelli, P., Capanni, C., Mattioli, E., Ognibene, A., Lattanzi, G. 2005. Laminopathies: involvement of structural nuclear proteins in the pathogenesis of an increasing number of human diseases. *J Cell Physiol* 203: 319-27
4. Somech, R., Shaklai, S., Amariglio, N., Rechavi, G., Simon, A. J. 2005. Nuclear envelopathies--raising the nuclear veil. *Pediatr Res* 57: 8R-15R
5. Mattout, A., Dechat, T., Adam, S. A., Goldman, R. D., Gruenbaum, Y. 2006. Nuclear lamins, diseases and aging. *Curr Opin Cell Biol* 18: 335-41
6. Worman, H. J., Bonne, G. 2007. "Laminopathies": a wide spectrum of human diseases. *Exp Cell Res* 313: 2121-33

Διάλεξη 16: Κυτταροπλασματικός έλεγχος της γονιδιακής έκφρασης

- Η τοποθέτηση του mRNA στο κυτταρόπλασμα μπορεί να είναι ρυθμιζόμενη
- Η ημιζωή των mRNA διαφέρει μεταξύ τους και μπορεί να ρυθμίζεται
- Τρόποι αποικοδόμησης των mRNA: αφαίρεση cap, αφαίρεση polyA, ενδονουκλεολυτική πέψη
- RNAi: μηχανισμός, πιθανή φυσιολογική σημασία, φαρμακευτική σημασία
- Ρύθμιση της μετάφρασης: στοιχεία που επηρεάζουν τη μεταφρασιμότητα του mRNA
  - ο ρόλος του μήκους της ουράς polyA
  - η φωσφορυλίωση του eIF2
- Το παράδειγμα της ρύθμισης του μεταγραφικού παράγοντα GCN4.
- Σύστημα επιτήρησης της αρτιότητας των mRNA με τη βοήθεια των ριβοσωμάτων και των EJC Το παράδειγμα της ρύθμισης της ομοιοστασίας του σιδήρου στα θηλαστικά
- Η ρυθμιζόμενη αποικοδόμηση των πρωτεϊνών.
  - ουβικουιτινύλιωση: μηχανισμός, ρύθμιση, ρόλος
  - πρωτεόσωμα: δομή και δράση
- Σουμοϋλίωση.

Βιβλιογραφία

1. Molecular Biology of the Cell Alberts et al 4th (5th) Ed Ch. 6: How Cells Read the Genome: From DNA to Protein, Ch. 7: Control of Gene Expression.
2. Molecular Cell Biology Lodish et al 5^h Ed Ch. 12: RNA Processing, Nuclear Transport and Post-Transcriptional Control, Ch. 3 for Proteasome, Ch. 4 for Translation (6th Ed., Ch. 8)
3. Genes VI Benjamin Lewin Ch. 7: Messenger RNA, Ch. 22: Exons and Introns, Ch. 30 Nuclear Splicing.
4. Roos-Mattjus P. & L. Sistonen The ubiquitin-proteasome pathway *Ann Med* 2004 36:285-295
5. E. S. Johnson. Protein modification by SUMO *Annu. Rev. Biochem.* 2004 73:355-82

Διάλεξη 17: Ρυθμιστικοί μηχανισμοί στόχευσης και έκκρισης των πρωτεϊνών

- Τα μεμβρανικά διαμερίσματα του κυττάρου (λειτουργία, εξέλιξη, τοπολογία, βιογένεση). Σηματοδοτικές αλληλουχίες.
- Δομή και λειτουργία του ενδοπλασματικού δικτύου (ΕΔ).
- Μηχανισμός εισόδου πρωτεϊνών στον αυλό του ΕΔ.
- Δομή και λειτουργία του ΣΑΣ (SRP) και του διάυλου μετάθεσης (Sec61).
- Ενσωμάτωση πρωτεϊνών στην μεμβράνη του ΕΔ.
- Μετα-μεταφραστικές τροποποιήσεις και έλεγχος ποιότητας στον αυλό του ΕΔ.
- Κυστιδιακή μεταφορά. Ο βιοσυνθετικός εξωκρινής δρόμος.
- Ο ενδοκυττάριος μηχανισμός εκβλάστησης, μετακίνησης, διασύνδεσης και σύντηξης κυστιδίων.
- Ο ρόλος των Rab και SNARE πρωτεϊνών και των καλυμμάτων κυστιδίων.
- Το σύστημα Golgi και οι λειτουργίες του.
- Μεταφορά πρωτεϊνών στα λυσοσωμάτια.
- Ο δρόμος της ενδοκυττάρωσης και ο ρόλος του στην δράση υποδοχέων.
- Εξωκυττάρωση.
- Ασθένειες που οφείλονται στη δυσλειτουργία των μηχανισμών στόχευσης

Βιβλιογραφία

1. Molecular Biology of the Cell. Alberts et al. 4th (5th) Ed. Ch. 12: Intracellular compartments and protein sorting. Ch. 13: Intracellular Vesicular Traffic
2. Molecular Cell Biology. Lodish et al. 5th Ed. Ch. 16 & 17 (6th Ed. Ch. 13 & 14)

Διάλεξη 18: Ο μηχανισμός της κυτταρικής διαίρεσης και της κυτταροκίνησης

- Τα Οικουμενικά χαρακτηριστικά του κυτταρικού κύκλου
- Οι φάσεις του κυτταρικού κύκλου
- Η φάση M και τα χαρακτηριστικά της
- Η δομή και η λειτουργία των πρωτεϊνών συνοχής και συμπύκνωσης
- Ο κυτταροσκελετός στη φάση M
- Τα έξι στάδια της φάσης M
- Η μιτωτική άτρακτος κατά την μίτωση και ο μηχανισμός πολυμερισμού/ αποπολυμερισμού της
- Οι τάξεις των μικροσωληνίσκων.
- Οι μοριακοί μηχανισμοί σχηματισμού της ατράκτου
- Οι μοριακοί μηχανισμοί μετακίνησης των χρωμοσωμάτων στην ανάφαση
- Οι μοριακοί μηχανισμοί της τελόφασης
- Η κυτταροκίνηση
- Η σύνθεση και η λειτουργία του συσταλού δακτυλίου

Βιβλιογραφία

1. Ch. 18: The Mechanics of Cell Division Molecular Biology of the Cell. 4th ed. Alberts et al. (Ch. 17, 5th Ed.)
2. Κεφ 17. Κυτταρική Διαίρεση Βασικές Αρχές Κυτταρικής Βιολογίας Alberts, Bray; Johnson, Lewis, Raff, Roberts, Keith; Walter Ιατρικές Εκδόσεις Π.Χ.Πασχαλίδης

Διάλεξη 19: Ρύθμιση του κυτταρικού κύκλου

- Το σύστημα ελέγχου του κυτταρικού κύκλου
- Τα σημεία ελέγχου του κυτταρικού κύκλου
- Οι Πρωτεΐνες του συστήματος ελέγχου
 Τα κύρια σύμπλοκα : κυκλίνες και
 κυκλινο-εξαρτώμενες κινάσες (cdk) (cyclin dependant kinase)
 Η κατανομή τους στον κυτταρικό κύκλο
 Οι μηχανισμοί ρύθμισης των Cdk
 Οι Αναστολείς των κυκλινών/Cdk
 Η Ρυθμιστική πρωτεόλυση των συμπλόκων και των αναστολέων τους
- Οι Ενδοκυττάριοι έλεγχοι των γεγονότων του κυτταρικού κύκλου -
 checkpoints
 Το σημείο ελέγχου G1 / S
 Το σημείο ελέγχου G2 / S
- Οι Εξωκυττάρια επιδράσεις στην πρόοδο του κυτταρικού κύκλου

Βιβλιογραφία

1. Ch. 17 Molecular Biology of the Cell. 4th (5th) ed. Alberts et al.
2. Genes VII Benjamin Lewin Chap. 27 Cell Cycle and growth control

Διάλεξη 20: Απόπτωση και κυτταρικός θάνατος

- Διαφορές στα χαρακτηριστικά της νέκρωσης και της απόπτωσης
- Οι διαφορετικοί λόγοι ενός προγραμματισμένου κυτταρικού θανάτου
- Η οικογένεια των κασπασών, ιδιότητες και λειτουργία
- Οι Κυτταρικοί στόχοι των κασπασών
- Οι μηχανισμοί Απόπτωσης
- Οι Εξωκυττάριοι ενεργοποιητές TNF α , TNF β , Fas ligand (FasL)
- Ο Μιτοχονδριακός δρόμος
- Οι Ενεργές μορφές οξυγόνου (ROS)
- Οι αντιαποπτωτικοί και προαποπτωτικοί ρυθμιστές
- Η οικογένεια Bcl-2
- Άμεση αναστολή των κασπασών με τις IAP (Inhibitor of apoptosis proteins)
- Ο ρόλος της απόπτωσης στην καρκινογένεση
- Ανοσοποιητικό σύστημα και απόπτωση
- Απόπτωση και μεταμόσχευση οργάνων
- Φαρμακευτικές παρεμβάσεις στην απόπτωση
- Κύριοι Μέθοδοι προσδιορισμού της απόπτωσης

Βιβλιογραφία

1. Strasser, A., O'Connor, L. and Dixit, V.M. (2000). Apoptosis signalling. *Ann. Rev. Biochem.* **69**: 217-245.
2. Boatright, K M., Salvesen G,S., (2003) Mechanisms of caspase activation. *Cur. Opinion in cell Biology* **15**: 725-731.
3. Hengartner M,O (2000) The biochemistry of apoptosis. *Nature.* **407**: 770-775.
4. Acehan. D. *et al.* (2002). Three dimensional structure of the apoptosome: implications for assembly, procaspase-9 binding, and activation. *Mol. Cell* **9**: 423-432.
5. Adams, J.M. and Cory, S. (2001). Life or death decisions by the Bcl-2 protein family. *Trends in Biochem. Sci.* **26**: 61-66.
6. Stennicke, H.R., Ryan, C.A. and Salvesen, G.S. (2002). Reprieval from execution: the molecular basis of caspase inhibition. *Trends in Biochem. Sci.* **27**: 94-101.
7. Adrain, C. and Martin S.J. (2001). The mitochondrial apoptosome: a killer unleashed by the cytochrome seas. *Trends in Biochem. Sci.* **26**: 390-397.
8. Debatin K, M., (2004). Apoptosis pathways in cancer and cancer therapy. *Cancer Immunology Immunotherapy.* **53** : 153-159
9. Ch.17 Molecular Biology of the Cell. 4th ed. Alberts et al. (Ch. 18, 5th Ed.),
10. Genes VII Benjamin Lewin Chap. 27 Cell Cycle and growth control

Διάλεξη 21 : Μηχανισμοί κυτταρικής ομοιοστασίας - Η περίπτωση της υποξίας

- Γενικά για τους παράγοντες και συνθήκες που προκαλούν την κυτταρική απόκριση στρες. Η σημασία της αλλαγής της φυσικής διαμόρφωσης των πρωτεϊνών
- Κύριες τάξεις, ρόλος και μηχανισμός δράσης των πρωτεϊνών στρες (hsps)
- Διαταραχές ομοιοστασίας οξυγόνου: Υπεροξία – δραστικά είδη οξυγόνου, κυτταρικά συστήματα άμυνας
- Υποξία : Απόκριση κυττάρων και οργανισμού
- Ο επαγόμενος από την υποξία παράγοντας HIF-1 : Δομή και χαρακτηριστικά
- Γονίδια στόχοι του HIF-1 και λειτουργία τους στην ομοιοστασία του οξυγόνου
- Υποθετικό μοντέλο του αισθητήρα οξυγόνου και της επαγωγής του HIF-1α
- Η ρύθμιση της έκφρασης και ενεργότητας του HIF-1α με υδροξυλίωση : PHD και FIH
- Άλλες μετα-μεταφραστικές τροποποιήσεις του HIF-1α
- Άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν την έκφραση / ενεργότητα του HIF-1α και μηχανισμός δράσης τους
- Η εμπλοκή του HIF-1α σε καρδιαγγειακά νοσήματα και καρκίνο. Θεραπευτικές στρατηγικές.
- Ερευνητικά ενδιαφέροντα του Εργαστηρίου Βιοχημείας στην κυτταρική απόκριση στην υποξία, ενεργοποίηση και δράση του HIF-1α
- Χαρακτηριστικά αποτελέσματα των υποψηφίων διδακτόρων του Εργαστηρίου αναφορικά με
  - α) το μηχανισμό δράσης διαφόρων επαγωγέων και την συσχέτιση έκφρασης HIF-1α και κυτταρικού πολλαπλασιασμού – ο ρόλος του σιδήρου
  - β) την εμπλοκή της PIK3 στην επαγωγή του HIF-1α, την in vitro παραγωγή ανασυνδυασμένου HIF-1α και μελέτης φωσφορυλίωσής του, μεταφοράς του στον πυρήνα και δέσμευσής του στο DNA
  - γ) ανάπτυξης ενός συστήματος έκφρασης ενεργού HIF-1^α στη ζύμη για πιθανό έλεγχο αντικαρκινικών ουσιών και
  - δ) ανίχνευση νέων πρωτεϊνών που αλληλεπιδρούν με τον HIF-1^α με το σύστημα δύο υβριδίων της ζύμης

Βιβλιογραφία

1. Regulation of mammalian O₂ homeostasis by Hypoxia-Inducible Factor-1 (1999) G. Semenza, *Annu.Rev.Cell Biol.*, 15, 551-78
2. Hypoxia- a key regulatory factor in tumour growth (2002) A.Harris, *Nature Reviews / Cancer*, 2, 38-47
3. Cellular adaptation to hypoxia: O₂-sensing protein hydroxylases, hypoxia-inducible transcription factors and O₂-regulated gene expression (2002) R.H. Wenger, *FASEB J.*, 16, 1151-1162
4. HIF-1 as a target for drug development (2003) A.Giaccia, B.G.Siim & R.S.Johnson, *Nature Reviews / Drug Discovery*, 2, 1-9

5. Targetting HIF-1 for cancer chemotherapy (2003) G. Semenza, *Nature Reviews / Cancer*, 3, 721-732
6. Oxygen sensing by HIF hydroxylases (2004) C.Scholfield & P.Ratcliffe, *Nature Reviews / Molecular cell biology*, 5, 343-354
7. Cobalt induces HIF-1a expression in smooth muscle cells by a reactive oxygen species- and PI3K-dependent mechanism (2004) G. Chachami, G. Simos, A. Hatziefthymiou, S. Bonanou, P.-A. Molyvdas & E. Paraskeva, *Am. J. Resp. Cell Mol. Biol.*, 31, 544-551

Διάλεξη 22 : Διαταραχές κυτταρικής σηματοδότησης στον καρκίνο

- Ορισμοί του καρκίνου
- Χαρακτηριστικά πολυσταδιακής καρκινογένεσης
- Πρωτο-ογκογονίδια, ογκογονίδια και ογκοκατασταλτικά γονίδια
- Μηχανισμοί δράσης χημικών καρκινογόνων και ογκογόνων ιών
- Τρόποι μετατροπής πρωτο-ογκογονιδίων σε ογκογονίδια-παραδείγματα

Διαταραχές μεταγωγής σήματος

- Αυξητικοί παράγοντες-RTK-Ras-PI3K και κυτταρικός πολλαπλασιασμός
- Άλλα σηματοδοτικά μονοπάτια
- Υποξία και καρκίνος
- Ρύθμιση κυτταρικού κύκλου- p53, pRb
- Μοριακή ταυτότητα όγκων
- Στοχευμένες θεραπείες

Βιβλιογραφία

1. Molecular Biology of the Cell Alberts et al Ch. 20, 5th Ed
2. Molecular Cell Biology Lodish et al Ch. 25, 6th Ed
3. Genes VI Benjamin Lewin